

NKFI-1 K120469

Kétoldalú szerződéses kapcsolatok és kisebbségvédelem Közép- és Délkelet-Európában c. kutatási projekt záró beszámoló

Az 1990-es években a kisebbségi jogok védelme jelentős kérdéssé vált a nemzetközi kapcsolatokban. A közép- és kelet-európai államok európai integrációjának egyik fontos előfeltétele volt, hogy valamilyen formában biztosítsák a területükön élő kisebbségek védelmét. Ennek nemzetközi garanciáit az ENSZ, az EBESZ és az Európa Tanács keretében megszületett számos kisebbségvédelmi okmány jelképezte, amelyek (különösen a két Európa Tanács szerződés, a Nemzeti kisebbségek védelméről szóló Keretegyezmény és a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartája) elfogadása minden, a NATO-hoz és az EU-hoz közeledő térségbeli állam számára elvárás volt. A nemzetközi közösség a multilaterális együttműködésen túl a kétoldalú kapcsolatok javítását is szorgalmazta a térség államai között. Ennek részeként az 1990-es években felmerült, hogy a szocializmus időszakából megörökölt barátsági szerződéseket új, jószomszédsági és együttműködési szerződésekkel váltsák fel, amely szerződések a kisebbségek helyzetét is megfelelően tudják rendezni. Az 1993-1995 között elindult Európai Stabilitási Paktum éppen azt a célt szolgálta, hogy segítse az ilyen kétoldalú szerződések megkötését az egykori szocialista államok között. Magyarország aktív részese volt ennek a folyamatnak, az 1990-es években megkötött szlovén-magyar, horvát-magyar, alapszerződéssel és kisebbségi szerződéssel, az ukrán-magyar, a szlovák-magyar és a román-magyar alapszerződéssel, majd 2003-ban a szerb-magyar kisebbségi szerződéssel. De számos más ország között is születtek hasonló szerződések (Arp 2008).

A kutatásban az volt a célunk, hogy a kétoldalú szerződések elemzésén keresztül értékeljük, milyen szerepet játszanak a kisebbségek jogainak védelmében ezek a szerződések, mennyire hatékony a végrehajtásuk, milyen párhuzamokat lehet vonni a különböző államok hasonló szerződéseivel és kétoldalú kapcsolataival. Kiemelt figyelmet kaptak a Magyarország és szomszédjai között megszületett alapszerződések és más kisebbségvédelmi megállapodások keletkezésének körülményei, alkalmazásának tapasztalatai és problémái.

A kutatás arra kereste a választ, hogy a közép- és kelet-európai valamint a nyugat-balkáni országok között milyen szerepet játszottak a bilaterális szerződések a kisebbségvédelemben? Milyen hatása lett a Magyarország és szomszédjai között megkötött alapszerződéseknek a kisebbségek helyzetének változásában? Mennyire hatékonyak ezek? A szerződésekben létrehozott kisebbségi vegyesbizottságok működésének, a vegyesbizottságok üléseinek és jegyzőkönyveinek elemzése feltárja, hogy mennyire tartják be a kormányok vállalásaikat, milyen formában ültetik át a gyakorlatba a vegyesbizottsági megállapodásokat. Fontos kérdés, hogy miként valósul meg a kisebbségek részvétele a szerződések alkalmazásában, a vegyesbizottságok munkájában.

A kisebbségeket érintő kétoldalú szerződésekben a szerződő államok rendre jogi kötelezettségként ismernek el és hivatkoznak olyan ENSZ, EBESZ vagy Európa Tanács dokumentumokra, amelyek jogilag nem kötőerejű ajánlásokat tartalmaznak. Mennyiben lehet ezt a gyakorlatot egy regionális nemzetközi szokásjog kialakulásaként értékelni?

A kutatás során felmerült, hogy a szerb-magyar, az ukrán-magyar és a szlovák-magyar viszonyban az idegennyelvű források használata és a belpolitikai, belső jogi ismeretek olyan szaktudást követelnek meg, amely indokolta Korhecz Tamás csatlakozását a projekthez 2018-ban és Fedinec Csilla valamint Varga Csilla csatlakozását a projekthez 2019-ben.

A nemzetközi jogi kutatások bővítése miatt 2018-ban Nagy Noémi is csatlakozott a projekthez. A 2020-as COVID-19 járvány miatt sajnos a horvát-magyar alapszerződés és kisebbségi szerződés elemzése az utazási korlátozások miatt nem volt megoldható. Az új kutatók

csatlakozása és külföldi konferenciák elmaradása indokolta a jelentősebb költségvetési átcsoportosítást is. Valamint a projektben eredetileg tervezetthez képest több önálló kötetet jelentettünk meg, így külön tanulmánykötet foglalkozik a magyar kisebbségi pártok szerepével (Fedinec-Szarka-Vizi 2018), az ukrán-magyar viszonyal (Fedinec-Tóth 2021) valamint a szlovén-magyar kisebbségi szerződéssel (Vizi-Komac 2019), ez utóbbi kötet szlovén partnerrel együttműködésben született és magyar és szlovén nyelven is megjelent.

1. A kétoldalú szerződések helye a nemzetközi kisebbségvédelemben

Az univerzális és regionális kisebbségi jogi standardokat jól kiegészíthetik a kétoldalú államközi szerződések. Elvileg ez a kétoldalú szint alkalmas lehet arra, hogy a multilaterális dokumentumok általánosabb elveit az érintett országokban pontosabb jogi kötelezettségekkel tudják a gyakorlatba ültetni az ott élő kisebbségek javára. Ezzel a nemzetközi kisebbségvédelmi normák egy sűrűbb és a kisebbségek számára többlépcsős garanciarendszert alkothatnának: az ENSZ dokumentumokban megfogalmazott legfontosabb elveket a Keretegyezmény, a Nyelvi Karta és az EBESZ ajánlásaival együtt, a kétoldalú szerződések pontosíthatják úgy, hogy annak alapján már az egyes államok közvetlenül belső jogukban alkalmazható kötelezettségeket vállalnak. A kutatás során is kiderült, hogy a gyakorlat azonban nem igazán támasztja alá ezt a harmonikus képet. Először is, kifejezetten a kisebbségek jogait érintő kétoldalú szerződések megkötése nem általános Európában és inkább a közép- és kelet-európai államok között jöttek létre ilyen megállapodások. Ráadásul, a kutatás rámutatott, hogy a kétoldalú szerződéses vállalások ritkán lépnek túl az aláíró államok multilaterális kötelezettségein és alkalmazásuk sem látszik hatékonyabbnak azoknál (Vizi 2020). Kérdés tehát, hogy az ilyen szerződések, a megkötésük politikai hozadékán kívül, valóban alkalmasak-e a kisebbségek hatékonyabb védelmére?

Ahogy a nemzetközi multilaterális kisebbségvédelmi normák közvetlen alkalmazhatósága is kérdéses, a kétoldalú szerződésekben foglalt kisebbségi jogok sem alkalmazhatóak közvetlenül a belső jogban, megsértésükkel szemben tényleges jogorvoslati lehetőség nincs. Azzal, hogy ezek a kétoldalú szerződések a nemzetközi kisebbségvédelmi normákra hivatkoznak, sőt egyes esetekben az EBESZ dokumentumok normáit jogilag kötelező erejű vállalásként erősítik meg, mégis a meglévő nemzetközi kisebbségi jogi rendszerben helyezik el magukat. Ennek egyik következménye kellene, hogy legyen, hogy akár az ENSZ, az Európa Tanács vagy az EBESZ olyan fórumai, amelyek az államok kisebbségvédelmi vállalásait hivatottak ellenőrizni (akár az Emberi Jogok Bizottsága, akár a Keretegyezmény Tanácsadó Bizottsága), a kétoldalú szerződésekből eredő kisebbségi jogi kötelezettségek betartásáról is tájékoztatást kellene kérniük az érintett államoktól. Tekintettel arra, hogy ezek a szerződések biztonságpolitikai megfontolásokból is születtek, nem lenne irreális elvárás, hogy az EBESZ Kisebbségi Főbiztosa rendszeres időközönként kérjen információt a részes államoktól és az érintett kisebbségektől is, a szerződések alkalmazásáról.

A kutatásban Nagy Noémi azt vizsgálta, hogy a Keretegyezmény és a Nyelvi Karta monitoring eljárásaiban mennyire jelennek meg a részes államok kétoldalú vállalásai, itt is nyilvánvalóvá vált, hogy bár a monitoring bizottságok rendszerint szorgalmazzák a kétoldalú kisebbségvédelmi megállapodásokat, a végrehajtás értékelésében a szakmai-jogi megközelítést a politikai felülírhatja (Nagy 2020). Mivel a szerződésekben foglalt jogok és kötelezettségek megszegése nem perelhető sem az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt, sem más kvázi-bírósi panasz eljárásban (mint pl. az ENSZ Polgári és Politikai Egyezségokmánya a szerződésben felállított Emberi Jogi Bizottság előtt ezt lehetővé teszi), a Nyelvi Karta és a

Keretegyezmény alkalmazásával kapcsolatban is a végső szó az ET Miniszteri Bizottságé, amely az egyes tagállamok számára ajánlásokat fogalmaz meg.¹

A kétoldalú szerződések előkészületeinek, megkötésének körülményeit és alkalmazását vizsgálva az is világos, hogy nem lehet figyelmen kívül hagyni a politikai tényezőket: mégha a szerződések szövege ezt nem tükrözi, de alkalmazásukat a szerződő felek közötti viszony is befolyásolhatja. Az erősebb, külhoni kisebbségei iránt érdeklődőbb anyaország sokkal többet érhet el a határokon kívül élő nemzettársai számára, ez megbonthatja a kisebbségi jogok (emberi jogok) egyetemességét, a diszkrimináció tilalmát, stb. Ezt nemcsak az orosz anyaállami politika gyakorlata mutatja, de a kutatásban vizsgált 1992-es horvát-olasz megállapodás is ezt tükrözte (Vizi 2017).

2. Kétoldalú kisebbségvédelmi szerződések és a nem kétoldalú szokásjogi norma azonosítása

Az 1990-es évek óta a közép- és kelet-európai államok között megkötött bilaterális kisebbségvédelmi egyezmények egyik visszatérő motívuma, hogy rendszeresen hivatkoznak a felek által kötelezően alkalmazandó normaként multilaterális (EBESZ, ENSZ, ET keretében elfogadott) *soft-law* normákra. A kutatás azt vizsgálta meg, hogy milyen szerepük lehet a kisebbségvédelmi tárgyú kétoldalú nemzetközi szerződéseknek az ugyanerre a szabályozási körre vonatkozó nem kétoldalú nemzetközi szokásjogi normák kialakulásában illetve azonosításában. A Nemzetközi Jogi Bizottságnak (NJB) „a nemzetközi szokásjog azonosításával kapcsolatban elfogadott 2018. évi következtetéseinek tervezetéből” kiindulva arra a kérdésre kerestük a választ, hogy lehet-e a kétoldalú nemzetközi szerződéseknek szerepük a nem kétoldalú nemzetközi szokásjogi norma azonosításában illetve létrejöttében, és amennyiben igen, úgy ez a szerep pontosan miben nyilvánul meg (Tóth 2020). Ennek azért van nagy jelentősége, mert sokszor, a kétoldalú szerződésekben hivatkozott multilaterális dokumentumokból eredő kötelezettségek és jogok értelmezése különösen problémás lehet (Vizi 2020).

Tóth (2020) rámutatott arra, hogy az olyan helyzetekben, amikor a szerződéskötés lényegileg a nemzetközi közösség elvárásainak eredménye, mint ami zömmel az 1990-es években Közép- illetve Kelet-Európában kötött kétoldalú kisebbségvédelmi megállapodásokról általában elmondható, az ilyen szerződések szokásjogképző határfoka – legalábbis eleinte – mérsékelt. A külső nyomás viszont arra is közvetett bizonyíték lehet, hogy a később kötött kétoldalú kisebbségvédelmi szerződések javarészt nem már létező szokásjogi szabályokat „hordozhattak”, mivel ellenkező esetben kevésbé lett volna szükség a nemzetközi ráhatásra. A nemzetközi kisebbségi jog szokásjogi normáinak zöme – más rokon területekhez hasonlóan² – a klasszikus nemzetközi szokásjogi jogképződéssel elletétben atipikus módon formálódik, mivel azok nem az államok közötti kapcsolatok bonyolítása során jönnek létre, hanem az egyes államokon belüli állami magatartások eredményeképpen. A kétoldalú kisebbségvédelmi nemzetközi szerződések megkötése idején az érintett államok többségében nem léteztek a nemzeti kisebbségek védelmét biztosító belső jogi szabályok, emiatt azok inkább a szokásjogi szabályok kikristályosításában vagy új szabály kialakításában játszhatnak szerepet. Az ilyen szerződéses rezsimek tényleges hatályosulását *ultima ratio*-ként a *pacta sunt servanda* elv

¹Mindkét szerződés esetében létezik egy szakértői testület (a Keretegyezmény Tanácsadó Bizottsága és a Nyelvi Karta Szakértői Bizottsága), amely előzetes véleményt készít a Miniszteri Bizottság számára, de az érintett részes állam felé a végleges ajánlásokat a kormányok képviselőiből álló Miniszterek Bizottsága fogadja el.

² Ilyen például az emberi jogok nemzetközi rendszere, a külföldiek jogállására vonatkozó rezsimek, a nemzetközi menekültjog bizonyos vonatkozásai és általában azok a nemzetközi jogi részterületek, amelyeknek fókuszában nem az államérdek, hanem az ember áll.

biztosíthatja, amelyre az egyik szerződő fél bármikor szabadon hivatkozhat, mint ami alapján a másiknak végrehajtandó nemzetközi jogi kötelezettségei vannak. Különösen azok a szerződéses rendelkezések válhatnak a nemzetközi szokásjog részévé, amelyek ismétlődnek, generalizálhatók, és normaalkotó jellegűek. Előzetes feltételezésként leszögezhető, hogy egy sor, amúgy *pro forma soft law*-nak tekintett multilaterális kisebbségvédelmi dokumentum bőven megfelel ezeknek az előfeltételeknek, ugyanis a vonatkozó kétoldalú szerződések többsége hivatkozik azokra, mint amelyeket a kétoldalú viszonyban jogi kötelezettségként kell alkalmazni. Vagyis ezek a puha jogi instrumentumok valószínűleg a kétoldalú szerződésekben alkalmazott *renvoi*-nak köszönhetően „megszilárdulhattak” az idők során és normáik egy része a nemzetközi szokásjog részévé válhatott.

3. Magyarország és szomszédai között megkötött szerződések

A kutatás hangsúlyosan foglalkozott a Magyarország és szomszédai között megkötött kétoldalú szerződésekkel (Vizi 2020a). Nemcsak a szerződések megszületésének körülményeit, joghatását és alkalmazását vizsgáltuk a kutatásban, hanem az érintett kisebbségek helyzetére gyakorolt hatását, a kisebbségek részvételét a kétoldalú szerződések ellenőrzésében. Az egyes szomszédági viszonylatokban nagyon eltérő a szerződések kisebbségi jogi normáinak értelmezése és szerepe.

Külön kötetben foglaltuk össze az eredményeket a magyar-szlovén és a magyar-ukrán szerződésekről (Vizi-Komac 2017 és Fedinec-Tóth 2021).

A kutatás azt bizonyította, hogy alapvetően a meglévő belső jogi szabályozás a döntő és a szerződések önmagukban nem kényszerítik az államokat arra, hogy belső jogi szabályozásukat a szerződések rendelkezéseivel és szellemével összhangba hozzák. Ez még a sokszor mintaszerűnek tartott szlovén-magyar alapszerződés és kisebbségi szerződés esetében is így van. 2017-ben a szlovéniai etnikai kutatóintézetrel közösen (Institute for Ethnic Studies - Inštitut za narodnostna vprašanja) végzett kutatásban világossá vált, hogy a felek a kisebbségvédelmi szerződés alkalmazása során tett vállalásaik végrehajtásában, a kisebbségi vegyesbizottság határozatainak megvalósításában sokszor belpolitikai okok miatt késlekednek vagy nem teljesítenek (Vizi-Komac 2017). Ugyanakkor a szlovén-magyar kisebbségi szerződés alkalmazása jó példa lehet abban, hogy a kormányközi kisebbségi vegyesbizottság rendszeres ülésének köszönhetően a magyarországi szlovén és a szlovéniai magyar kisebbség számára is megfelelő érdekérvényesítési lehetőséget teremt (Munda-Hirnök 2017 és Kovács 2017). De nemcsak a szerződések alkalmazása segíthet a kisebbségek védelmének, ahogy Fedinec Csilla elemzése rámutatott az ukrán-magyar viszonylatban bár az alapszerződés normatív tartalmának átültetése a belső jogba vitatható, de Ukrajna egészen a közelúltig rendkívül toleránsan viszonyult Magyarországnak a kárpátaljai magyaroknak nyújtott anyaállami támogatásához, köszönhetően annak a nimbusznak, amit az ukránjai politikumban az alapszerződés élvezett egészen a 2014-es politikai fordulatig (Fedinec 2020).

A kutatásban hasonló módon vizsgáltuk a magyar-román alapszerződést (Kántor-Páskán 2020) és a szerb-magyar kisebbségi szerződés alkalmazását is (Korhecz 2019 és Korhecz 2020).

4. A kétoldalú kisebbségi kormányközi vegyesbizottságok munkája

A szerződésekben felállított kormányközi vegyesbizottságok célja elvileg a szerződés kisebbségeket érintő rendelkezéseinek az alkalmazásának ellenőrzése is, de valójában inkább a két állam között felmerült kisebb viták rendezésére hivatottak. A vegyesbizottságok megállapításai, akkor is, ha munkájukban az érintett kisebbségek képviselőit is bevonták, sokkal inkább politikai állásfoglalások, semmint a kisebbségi jogok érvényesülésének alapos

jogi értékelései (a szlovák-magyar viszonyban lásd Varga 2020 és az ukrán-magyar viszonyban Fedinec-Tóth 2021).

Problémát jelenthet a kisebbségekre vonatkozó reciprocitás veszélye is: az anyagi jogok alkalmazását a felek sokszor a kisebbségek „szükségletei” szerint vállalják biztosítani. A Magyarország és szomszédai között megkötött szerződések kormányközi vegyesbizottságainak gyakorlatából kiindulva a szerződő államok gyakran kölcsönösség alapján vállalnak egyes intézkedéseket: egy-egy művelődési ház vagy iskola felújítás, stb. Mivel nehéz, vagy akár lehetetlen is két egymással összevethető társadalmi, politikai, demográfiai helyzetben élő kisebbséget találni, a kétoldalú szerződések végrehajtásában az anyagi jogok mellett a jogalkotási vállalások, eljárási garanciák kölcsönössége lehetne hatékony.

A kisebbségi vegyesbizottságok munkájának kutatását rendkívül megnehezítette, hogy a bizottsági ülések jegyzőkönyvei sokszor sem a magyar, sem a másik félnél nem fellelhetők. A jegyzőkönyvek összegyűjtése komoly feladatot jelentett és nem lett még minden viszonyaltban teljes. Ugyanakkor a szlovák-magyar, a szerb-magyar, a szlovén-magyar és az ukrán-magyar viszonylatban el tudtuk végezni az összegyűjtött jegyzőkönyvek elemzését és ezeket folyamatosan publikáljuk jegyzetekkel ellátva a kutatás honlapján.

A kutatás során összegyűjtött vegyesbizottsági jegyzőkönyvek adatbázisa, valamint a kutatással kapcsolatos publikációk egy része a projekt eredményeinek bemutatására létrejött honlapon is elérhetőek:

<https://kisebbségkutato.tk.hu/ketoldalú-szerződéses-kapcsolatok-es-kisebbségvédelem>

Hivatkozott művek:

Arp 2008. Björn Arp: *International Norms and Standards for the Protection of National Minorities*. Leiden-Boston, Martinus Nijhoff.

Fedinec-Szarka-Vizi 2018. Fedinec Csilla – Szarka László – Vizi Balázs (szerk.): *Etnikai pártok Kelet-Közép-Európában, 1989-2014*. Budapest, Gondolat.

Fedinec 2020. Fedinec Csilla: A magyar–ukrán alapszerződés: merre visz a gyalogút? in: Vizi B. (szerk.): *Magyarország és szomszédai. Kisebbségvédelem a kétoldalú szerződésekben*. Budapest, L’Harmattan.

Fedinec-Tóth 2021. Fedinec Csilla – Tóth Norbert: *A Magyar–Ukrán Kisebbségi Vegyes Bizottság, 1992–2011. A bilaterális kisebbségvédelem elmélete és gyakorlata*. Budapest, L’Harmattan.

Kántor Zoltán – Pászkan Zsolt: A magyar–román alapszerződés gyakorlatában tapasztalható anomáliák in: Vizi B. (szerk.): *Magyarország és szomszédai. Kisebbségvédelem a kétoldalú szerződésekben*. Budapest, L’Harmattan.

Korhecz 2019. Agreement between Serbia and Hungary on the Protection of National Minority Rights. *Hungarian Journal of Legal Studies*, vol. 60, 2019/4.

Korhecz 2020. Korhecz Tamás: A szerb–magyar kisebbségvédelmi egyezmény gyakorlata in: Vizi B. (szerk.): *Magyarország és szomszédai. Kisebbségvédelem a kétoldalú szerződésekben*. Budapest, L’Harmattan.

Nagy 2020. Nagy Noémi: A kelet-közép-európai államok által kötött kétoldalú kisebbségi szerződések a Nyelvi Karta és a Keretegyezmény monitoringja tükrében: látszateszközök vagy valódi elköteleződés? in: Vizi B. (szerk.): *Magyarország és szomszédai. Kisebbségvédelem a kétoldalú szerződésekben*. Budapest, L’Harmattan.

Tóth 2020. Tóth Norbert: Kétoldalú szerződésekben ismétlődő szabályok, mint a nem kétoldalú szokásjogi norma azonosításának lehetséges bizonyítékai – különös figyelemmel a

kétoldalú kisebbségvédelmi szerződésekre in: Vizi B. (szerk.): *Magyarország és szomszédai. Kisebbségvédelem a kétoldalú szerződésekből*. Budapest, L'Harmattan.

Varga 2020. Varga Csilla: A magyar–szlovák alapszerződés gyakorlata: a kisebbségi vegyes bizottság munkája in: Vizi B. (szerk.): *Magyarország és szomszédai. Kisebbségvédelem a kétoldalú szerződésekből*. Budapest, L'Harmattan.

Vizi 2017. Vizi Balázs: A kisebbségek védelme az olasz-horvát és az olasz-szlovén kétoldalú kapcsolatokban, *KISEBBSÉGI SZEMLE* 2:(4) pp. 33-48.

Vizi-Komac 2019. Miran Komac – Vizi Balázs (szerk.): *Bilaterális kisebbségvédelem. A magyar-szlovén kisebbségvédelmi egyezmény háttere és gyakorlata*. Budapest, L'Harmattan.

Vizi 2020. Vizi Balázs: Kétoldalú szerződések és a kisebbségek védelme a nemzetközi jogban in: uő (szerk.). *Magyarország és szomszédai. Kisebbségvédelem a kétoldalú szerződésekből*. Budapest, L'Harmattan.

Vizi 2020a. Vizi Balázs (szerk.) *Magyarország és szomszédai. Kisebbségvédelem a kétoldalú szerződésekből*. Budapest, L'Harmattan.

Terepkutatás, külföldi könyvtári kutatások, konzultációk

Vizi Balázs

2017. szeptember, Olaszország, Trieszt. A trieszti szlovén kutatóintézetben (SLORI - Slovenski raziskovalni inštitut), a Friuli-Venezia-Giulia tartományi közgyűlésében az olasz-szlovén bilaterális kisebbségvédelmi együttműködés kutatása, interjúkészítés.

2018. május 24-29. Olaszország, Róma. Az olasz-szlovén, az olasz-horvát és magyar-szlovén kétoldalú kisebbségvédelmi szerződések vizsgálata, interjú az olasz külügyminisztérium balkáni főosztályának helyettes vezetőjével, valamint a Szenátus könyvtárában végzett szakirodalmi kutatás.

Tóth Norbert és Vizi Balázs

2018. május 2-án Björn Arp professzorral (American University Washington Law College) konzultáció a kutatás módszertanáról.

Konferencia előadások

Tóth Norbert és Vizi Balázs részt vett és felszólalt a Manilában megrendezett Global Autonomy, Governance and Federalism Forum 2016 konferencián 2016. október 19-20-án.

Dobos Edgár konferencia előadásai:

- „Autonomy endeavours under international supervision: the case of Bosnian Serbs and Croats.” Minority Rights and Political Communities in Central and Eastern Europe nemzetközi szimpózium, MTA Társadalomtudományi Központ, Budapest, 2017. szeptember 5. <http://kisebbssegkutato.tk.mta.hu/hirek/2017/08/minority-rights-and-political-communities>

- „What does the case of Vojvodina tell us about multilingualism, mobility, inclusion and power relations?” Conference on Interdisciplinarity and the Future of Multilingualism Research (panel: Language, Politics and Society). Humboldt-Universität zu Berlin, Berlin, 2018. augusztus 28-29.

- „Ethnopolitics as local and international practice: constituent minorities, national minorities and 'others' in Bosnia and Herzegovina”. ASN 2018 European Conference: Nationalism in Times of Uncertainty. University of Graz, Graz, 2018. július 4-6.

- „Június 28. etnohistóriája és politikai szimbolikája a balkáni népek történetében.” Az emlékezés politikája c. konferencia. MTA TK Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2017. december 5.

- „Szerbia és Horvátország kin-state politikái és határon túli nemzetépítési gyakorlatai.” Nemzetközi kisebbségvédelem – kin-state politikák c. workshop. MTA TK Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2017. november 14.

- „Autonomy endeavours under international supervision: the case of Bosnian Serbs and Croats.” Minority Rights and Political Communities in Central and Eastern Europe c. workshop. Centre for Social Sciences, HAS, Budapest, 2017. szeptember 5.

Kántor Zoltán konferencia előadása:

„Kin-state policies and minority rights protection in Central and Eastern Europe – the case of Hungary” A Century of Minority Rights – Lessons from the Post-Versailles System. International Centre for Ethnic And Linguistic Diversity Studies, Prága, 2019. december 6. <https://www.icelds.org/portfolio/expert-seminar-a-century-of-minority-rights-lessons-from-the-post-versailles-system/>

Tóth Norbert konferencia előadásai:

Szekcióelnökként vett részt az Association for the Study of Nationalities éves kongresszusán New York-ban, 2018. május 3.

Előadást tartott

"A nemzeti kisebbség fogalmának szokásjogi elemei". Herczegh Géza emlékkonferencia. PTE Jogtudományi Kar, Pécs, 2018. október 19.

„Hatékony részvétel a közéletben? A szerbiai kisebbségi nemzeti tanácsok esete” Bruhács János 80. születésnapjára rendezett konferencia <https://ajk.pte.hu/hu/hirek/konferencia-bruhacs-janos-80-szuletesnapja-tiszteletre> PTE Jogtudományi Kar, Pécs, 2019. október 4.

Vizi Balázs konferencia előadásai:

- „Az anyaállamok szerepe a nemzetközi jogban a kétoldalú kisebbségvédelmi egyezmények fényében.” Konferencia a szlovén-magyar kisebbségvédelmi egyezmény 25. évfordulójára Institute for Ethnic Studies, Ljubljana, 2017. november

6. http://www.inv.si/DocDir/Simpoziji%20in%20konference/2017/vabilo-zlozenka_web%20H.pdf

- „Self-determination of peoples – indigenous peoples and minorities.” 10th Budapest Human Rights Forum, Külgazdasági és Külügyminisztérium, Budapest, 2017. november 28.

- "Minority Rights in Bilateral Treaties Today: Experiences from Central Europe", 23rd World Convention, Association for the Study of Nationalities éves kongresszusa, New York, 2018. május 5.

- How should neighbouring states cooperate in the management of diversity?; Mobility and Inclusion in a Multilingual Europe, Vrije Universiteit Brussel, Brüsszel, 2018. június 18.

- „The new challenges and new dividing lines between the ‘West’ and the ‘East’ and the future of the European minority rights regime.” A Century of Minority Rights – Lessons from the Post-Versailles System. International Centre for Ethnic And Linguistic Diversity Studies, Prága, 2019. december 6. <https://www.icelds.org/portfolio/expert-seminar-a-century-of-minority-rights-lessons-from-the-post-versailles-system/>